

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Q. 20. Quæ sint hîc regulæ generales.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42561

pendentis, juxta certitudinem, vel præbabilitatem, quâ alter tale bonum alioqui affecuturus fuisse existimaretur: dummodo tamen eo sit dignus; nam si indignus est, non tenetur ad restitutionem, nisi famæ, si eam fortè læserit. *Less. d. 18. Molin. to. 1. d. 135. Sa, V. Restitutio, n. 21. Vide de Bon. l. c.*

A D D E N D A.

Q. 20. *Quæ sint hic regulæ generales.* R. *Sanch. 69*
 in Conf. l. 2. c. 1. d. 49. à n. 9. ponit has duas, 1: Qui impedit alium ab affecutione boni, ad quod habebat jus quæsitum in re vel ad rem, tenetur compensare damnum, quamvis fecerit sine vi, fraude, detractione, mendacio, & quamvis ex parte modi impediendi nulla adfuerit injustitia, uti si fecerit solâ suasionem vel precibus; ita tenent omnes, & ratio est, quia fuit causa efficax, cur alter non haberet id, quod suum erat vel sibi debebatur. 2. Qui impedit alium ab affecutione boni, ad quod non habet jus nec in re nec ad rem, ad nihil tenetur, nisi ex parte modi impediendi adfit externa iniustitia, sive, nisi impediat vi, fraude, detractione vel mendacio: Ratio primæ partis est, quia nulla injuria fit, si enim principalis, negans tale bonum, ad nihil tenetur, neque tenetur, per se loquendo, impediens: *Nec obstat*, quòd fortè impediat ex intentione damnificandi alterum, nam postea n. 148. ostendemus non ideo incurri obligationem restituendi. Ratio secundæ partis est, quia per ista fit injuria, non tantùm illi, qui facturus erat beneficium, eò quòd invitus inducatur vel cogatur non dare, sed etiam illi, qui erat accepturus, quia habebat jus, ne sic iniquè impediretur voluntas benefactori. Ex his deducemus aliqua: C 3 §. 1.

- 70 §. 1. Qui Caium per mendacium impedivit, ne Titio daret eleemosynam, dicendo eum non esse pauperem vel esse indignum, cum tamen sit pauper & dignus, tenetur restituere pauperi, quia licet jus absolutum non habuerit ad eleemosynam, tamen habebat jus conditionatum habendi illam, si Caius dare vellet; & habebat jus absolutum, ne sic iniquè impediretur, hoc autem jus damnosè violatum est, ergo debet is, qui violavit, damnum reparare, *Sanch. n. 27.*
- 71 §. 2. Si Caio traditi sint aurei centum distribuendi decem pauperibus studiosis cum proportione ad cuiusq; meritum, ut nempe dignior plus accipiat quàm minus dignus, si Caius hos distribuatur, non secundum meritum sed secundum affectum, facit iniuriam & tenetur restituere dignioribus, ita *S. Th. 2. 2. q. 62. a. 1. ad 3. Lugo d. 1. n. 49. Burgh. cent. 2. cas. 85. contra Tann.,* Ratio est, quia digniores ex voluntate domini ita statuentis acquisiverant jus strictum ad talem portionem, & illa proportionalis distributio erat illorum juri debita.
- 72 §. 3. Si bono zelo impediatur donationem peccaminosè faciendam alteri, ad nihil teneris, quia justè impedis peccatum proximi: si malo zelo impediatur donationem injustam, v. g. rei furtivæ, etiam ad nihil teneris, quia licet vi vel fraude impediatur, non peccares contra iustitiam, cum non sit jus dandi vel acceptandi: si autem malo zelo impediatur donationem, illicitam quidem, attamè non iniustam, uti si donare vellet ex fine simoniæ utrimque cognitæ, etiam ad nihil teneris, etiam si vi impediatur, dummodo vis non excedat modum, quia non est contra iustitiam facere, ut non detur vel recipiatur, quod sine peccato absolute dari

dari & recipi non potest: videri potest *Tamb.* l. 8.

l. 3. c. 3. §. 3.

§. 4. Qui iniquè alium impedit, ne testamen- 73
tum condatur, v.g. faciendo ut emanet Notarius;
aut si falsum narret, ex quo alter moveatur ad re-
vocandum testamentum vel legatum vel dona-
tionem, ut sic ipse vel alius commodum repor-
tet, tenetur ad damna illis reparanda, ob ratio-
nem sæpius datam, *Sanch.* suprà, *Lugo* d. 18. n. 91.
& d. 37. n. 108.

§. 5. Religiosus, qui sine fraude & mendacio 74
suadet testatori, ut potius suo Monasterio vel Re-
ligiosis legata relinquat, quàm Matrìci Ecclesiæ,
peccat graviter contra *Clement.* 1. de privil. apud
Sanch. n. 28., ubi in virtute S. obedientiæ & sub
interminatione mortis æternæ prohibentur id
facere Religiosi, ne pax violetur inter Clericos &
Religiosos: non tenetur tamen ad restitutionem
faciendam vel procurandam, uti probabiliùs te-
nent *Sanch.* & *Lugo* d. 18. n. 95. contra *Molin.*,
quia Ecclesiæ nullum ius in re vel ad rem erat
quæsitum, nec peccatum est nisi contra obedi-
entiam debitam Pontifici, qui non præcipit repara-
tionem damni: imò *Sanch.* putat Religiosum non
peccaturum, si id faceret bono zelo, sciens esse
majorem utilitatem testantis, & non peteret re-
linqui sibi vel amicis.

§. 6. Qui alterum impedit à consecutione bo- 75
ni, revelando occultum, attamen verum crimen,
peccat graviter, non tantùm contra famam, sed
etiam contra jus, quod habebat, ne iniquè per il-
lam detractionem impediretur, hinc qui detra-
xit, tenetur reparare famam & compensare hoc
damnum alterius boni impediti.

C 4

§. 7.

76 §. 7. Si quis per effractionem litterarum alienarum causa fuit, ut alter non obtineret aliquod bonum, tenetur restituere; & idem est, si detinuerit litteras alienas, quando ex iustitia, officio vel contractu tenebatur tradere, quia effractio vel detentio talis erat graviter injusta, fuitque causa damni, *Lugo* in Resp. Mor. l. 5. d. 10. & de Just. d. 18. n. 104. Si tamen per artificium legit, aut effractus iterum clausit & debito tempore tradiderit, docent *Less.* l. 2. c. 12. n. 131. *Castrop.* de benef. d. 2 p. 11. §. 5. n. 7. *Diana* p. 2. t. 6. R. 33. non teneri restituere, quia tum damnum indirectè & per accidens sequitur ex injusta revelatione secreti, directè autem & per se est ex jure, quod alter habebat ad instandum pro illo bono sibi comparando post obtentam illam notitiam: sed videtur idem dicendum, quod ad casum sequentem, an nempe teneatur restituere, qui promovendo minùs dignum impedit digniorem à consecutione beneficii, de quo dicitur l. 4. n. 591.

77 §. 8. Si Caius mercator accepisset litteras nuntiantes esse inopiam alicujus rei, ideoque Caius coëmisset vel retinisset tales merces, postea carò venditurus, & ut rem celaret, dilacerasset & abjecisset litteras; si Titius hæc fragmenta litterarum collegisset, & ex illis in ordinem redactis intelligens merces eas sibi aliunde comparasset, sicque impedivisset lucrum Caji, *Caiet. Silv. & Castrop.* t. 32. d. 5. p. 35. n. 4. dicunt Titium non teneri ad restitutionem, tum quia fragmenta illa pro derelictis habebantur, tum etiam quia illa notitia per se non est causa damni, sed jus, quod Titius habuit ad emendas illas merces, post-

postquam cognoverat secretum : è contrà *Rebell.* & *Lugo* probabiliùs dicunt teneri , quia Caius per lacerationem fati ostenderat se invitum, ut legerentur literæ , ergo Titius injuriam fecit legendo, ex hac autem videtur proximè fecutum esse damnum.

§. 9. Si Cajus aliquo negotio, v. g. invitando 78 ad prandium, occupet procuratorem Titii , ne possit huic aliquod bonum obtinere , Cajus tenetur damnum compensare Titio, si procurator ex officio vel contractu tenebatur tum agere causam Titii , quia Cajus fecit fraudem , per quam est causa damni, ad quod vitandum procurator ex justitia tenebatur : si autem procurator erat voluntarius , & sponte vel ex amicitia volebat servire Titio , & Cajus ita tacitè circumvenit eum ignarum intentionis suæ, adhuc videtur teneri restituere, quia adfuit fraus, nam invitando ad prandium aliud significabat , aliud intendebat , ita *Lugo* d. 18. n. 103. Denique si procuratorem suæ intentionis conscium ita impedivit , ad nihil tenetur , quia deceptus non est , sed liberè abstinuit à procuratione.

§. 10. Si Titius careat aliquâ conditione ad hoc 79 requisitâ, ut possit dare suffragium , & nihilominus det illud Cajo , sicque faciat, ut Sempronius non obtineat aliquid , quod alioqui erat obtenturus, Titius tenetur compensare damnum, quia per fraudem iniquè impedivit ; si tamen solùm deesset aliqua solennitas , v. g. inscriptio in matriculam philosophorum , dummodo habeat omnes substantiales conditiones ad potestatem suffragii requisitas, validè suffragabitur , nec tenebitur restituere , uti fusè *Santh.* in *Conf.* l. 2. c.

1. dub. 52. & 53. Quid autem dicendum sit de illo, qui admittit, v. g. Beneficium non habens qualitatem ad illud requisitam, dicetur l. 4. à n. 734.

80 §. 11. Mercator, qui vi, fraude vel mendacio impedit, ne ad civitatem afferantur aliæ merces, ut ipse carius vendat suas, tenetur non tantum ementibus aut Reip. excessum pretii, sed etiam aliis mercatoribus lucrum cessans restituere, quia est iniusta causa utriusque damni, ita cum alii *Sanch. d. 39. n. 35.*

81 §. 12. Si Cajus ludimagister aut præceptor discipulos, quotquot potest, ad se trahat, quia putat id discipulis utilius esse, non peccat, licet damnum patiantur alii, quia ad hoc faciendum iustâ causâ movetur; si autem faciat tantum ad utilitatem suam, & discipuli necdum fuerint sub disciplina alterius, etiam non peccat, quia tum sunt vagi, & cuique licitum est utilitatem suam quærere mediis licitis: si autem fuerint sub disciplina, v. g. Titii à quo abstrahat etiam sine vi, fraude vel mendacio, aliqui cum *Sanch. in Conf. L. 1. c. 3. d. 3. n. 5.* docent peccare mortaliter contra charitatem, si Titius inde patiaturs notabile damnum honoris vel lucri, quia habebat quoddam jus ad illos discipulos: præterea *S. Anton. Silv. & Nav.* dicunt Cajum, si abduxit ex odio vel sine iusta causa, teneri damna compensare Titio, sed *Sanch.* dicit, si vis, fraus & mendacium abfuerit, non deberi restitutionem, quia Titius non habebat jus strictum ad illos discipulos, & sicuti poterant sine iniustitia sponte suâ recedere, sic poteris sine iniustitia suadere, hinc *Lugo d. 37. n. 111.* Cajum excusat à mortali, uti

&

& Advocatos, Medicos, Mercatores aliosque similes, qui sine vi, fraude & mendacio, quamvis cum aliorum præiudicio, curant ad se trahere illos, qui alios frequentabant, quia charitas non obligat ad consulendum bono proximi cum magno suo vel amici incommodo.

§. 13. Qui iustè interrogatur, & fraude vel mendacio declinat mulctam imponendam sibi vel aliis ob delictum, secundum multos apud *Dian.* p. 3. t. 6. R. 25. tenetur restituere, quia Fiscus vel Resp. supposito delicto videtur habere jus ad eam mulctam: oppositum tenent *Sanch.* in Dec. l. 2. c. 22. n. 22. & in Conf. l. 2. c. 1. d. 52. *Less.* l. 2. c. 13. n. 73. *Lugo* d. 18. n. 108. & d. 37. n. 110. alique cum *Dian.* supra, tum quia Fiscus ante sententiam non habet jus ad illam pœnam, uti notant *Sanch.* d. 49. n. 32. & *Less.* c. 12. n. 136., tum etiam quia fraus illa vel mendaciū videtur remotè & per accidens tantum conjungi cum illo damno, directè enim tantum tendit ad damnum à se vel alio avertendum; hinc principium illud, quòd is, qui per fraudem vel mendacium impedit bonum alterius, teneatur reparare damnum, sic intelligunt *Sanch.* & *Lugo* n. 107., quòd verum sit, quando impedimentum fit per actiones proximè conjunctas cum illo damno, tum enim iustitia obligat ad tales actiones omittendas; si autem tantum remotè & per accidens sint conjunctæ, tum iustitia non videtur obligare ad eas omittendas, & ideo docent iidem AA., eos, qui etiam per fraudem impediunt, ne quis accusetur, non teneri restituere mulctam alioqui pendendam, quia quamvis Fiscus fortè habeat jus, ne per fraudem proximè & directè impediatur

tur

tur à tali mulcta consequenda, id tamen non videtur hic fieri, cum intentio impediens non feratur directe & proxime in damnum Fisci, sed in defensionem amici vel occultationem delicti, ex quo per accidens sequitur illud damnum Fisco: atque ex eodem fundamento docent *Beja* p. 1. cas. 58. & *Lugo* n. 119. testes vel Advocatos aliosque similes, qui falso defendunt reum, sicque impediunt, ne mulctetur, non teneri restituere Fisco hanc mulctam, quia fraus tantum indirecte & remote videtur causare hoc damnum: Contradicunt tamen etiam in hoc alii cum *Rebell.*, quorum sententiam vocat communem *Jlls.* t. 4. d. 3. n. 187.

- 83 §. 14. Si procurator fiscalis sit causa, cur Fiscus non accipiat mulctam per leges impositam delicto, *Med. Rebel. Mol.* & alii dicunt teneri restituere, quia ex officio & ex promissione tenetur procurare commoda, & cavere damna Fisci; item tenetur procurare, ut delicta puniantur, ergo hoc negligendo facit injuriam, uti alii non manifestando aliquid, quod ex officio vel contractu manifestare tenentur, secundum dicta n. 48., hinc *Suarez* aliique multi dicunt saltem Judicem teneri restituere mulctam, si hanc reo non imposuit, aut sine causa relaxavit vel imminuit, & hæc sententia videtur valde probabilis: nihilominus quoad utrumque contradicunt *Vasq.* *Tann. Less. Dian. Salas, Lug.* d. 37. n. 112. *Jlls.* t. 1. d. 2. n. 77., dicentes nullum eorum ideo teneri restituere, tum quia eorum officium primario est ad hoc, ut delicta delata non fiant, & secundo tantum ordinatur ad emolumentum Fisci, tum etiam quia eiusmodi mulcta debetur

tan-

tantum ex iustitia vindicativa, non autem commutativa, cuius solius violatio causat obligationem restituendi, uti insinuatum est p. 1. n. 1013. Ad quid teneantur custodes nemorum aliique similes, qui non accusant cædentes ligna aut venantes contra prohibitionem, dictum est n. 48. Ad quid autem teneatur homicida illius, qui aliis bona præstitisset, dicetur postea n. 310.

D V B I V M V.

Cui vel quibus restituendum.

Resp. Attendendum ad naturam iustitiæ, & 84
 quis damnum patiat, quidve ratio, & leges ferant communiter. *Vide Less. & Laym. l. 3. t. 2. c. 9.*
Unde resolves,

I. Quando bona restituenda, sive debita quæcunque, sunt incerta, hoc est, cum, cui debeantur, ignoras, aut adire non potes, aut illis restituere, tunc si ea habeas sine delicto, ut si inventi, vel à mercatore v. g. per errorem accepti, si duas ulnas panni pro una, & jam is discessit, nec scis, quò abierit, teneris adhibere aliquam diligentiam inquirendi; postquam, si spes non sit sciendi dominum, probabile est, quòd non tenearis ea dare pauperibus, (licet ita plerique cum *D. Thoma* sentiant, & sit magis pium, ac prætice suadendum) sed possis tibi retinere, ut docet *Petrus Nav.* quem sequitur *Lay. hic & Less. l. 2. c. 14. n. 48.* idque *Dia. p. 1. t. 3. m. R. 5.* dicit esse tutum in praxi. Si verò ea habeas ex delicto, ut furto, usurâ, &c. teneris ea restituere pauperibus,

bus,